

Ο ρόλος του συλλόγου διδασκόντων στη διαμόρφωση διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής πολιτικής

Ακριτίδης Νικόλαος, Εκπ/κός Π.Ε.-Δρ. Θεολογίας
Τοκατζόγλου Μιχάλης, Εκπ/κός Π.Ε.

Εισαγωγή

Με βάση το ισχύον από το 1985 θεσμικό πλαίσιο, καθώς και τις μεταγενέστερες συμπληρωματικές νομικές διατάξεις (Τσουντας & Χρονοπούλου 1996, 47-55), σε επίπεδο σχολείου η καθημερινή διοίκηση και λήψη αποφάσεων υλοποιείται από τα μονομελή όργανα «διευθυντής», «υποδιευθυντής», καθώς και από το πολυμελές «σύλλογος διδασκόντων».

Παραδοσιακά αλλά και ουσιαστικά η λειτουργία του συλλόγου διδασκόντων έχει συνδεθεί κυρίως με την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των εκπαιδευτικών, την επιλογή και τη διεκπεραίωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, τη διοργάνωση αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων και λιγότερο με τις επιδόσεις, τη φοίτηση, τη συμπεριφορά και τις δραστηριότητες των μαθητών (Γεωργιάδης κ.ά., 2001 – Χατζηπαναγιώτου, 2003).

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι αρκετά συγκεντρωτικό με τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής και την άσκηση της διοίκησης να παραμένουν κεντρικά δομημένες. Η εκπαιδευτική μονάδα φέρεται ως ο τελικός αποδέκτης αποφασισμένων επιλογών, λόγω του συγκεντρωτικού χαρακτήρα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (Ανδρέου & Παπακωνσταντίνου, 1994).

Το ζήτημα είναι αν ο σύλλογος διδασκόντων με βάση την υφιστάμενη νομοθεσία και παίρνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιομορφίες μπορεί να ασκήσει αποκεντρωμένη εκπαιδευτική πολιτική στηριζόμενος σ' ένα αίσθημα συλλογικής ευθύνης.

Η έρευνα που ακολουθεί εστίασε το ενδιαφέρον της στο ερώτημα εάν το θεσμοθετημένο όργανο διοίκησης του ελληνικού σχολείου, ο σύλλογος διδασκόντων μπορεί να λειτουργήσει στην εκπαιδευτική πράξη, διαμορφώνοντας μια διαπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική στα πλαίσια ενός σύγχρονου πολυπολιτισμικού σχολείου.

Από τα θεσμοθετημένα όργανα επιλέξαμε να μελετήσουμε τον σύλλογο διδασκόντων επειδή είναι το κυρίαρχο όργανο λήψης συλλογικών αποφάσεων για τη λειτουργία του σχολείου. Η ανάδειξή του σε φορέα άσκησης και διαμόρφωσης τοπικής εκπαιδευτικής πολιτικής, στην περίπτωση μας διαπολιτισμικής, διευρύνει το ρόλο του εκπαιδευτικού, ο οποίος πλέον δεν περιορίζεται στα στενά διδακτικά του καθήκοντα, αλλά καλείται να συμμετέχει σε προγραμματισμό δράσεων που διαμορφώνουν την κουλτούρα, το προφίλ, τη λειτουργία του σχολείου (Χατζηπαναγιώτου, 2003: 84-85).

Με βάση το ισχύον νομικό καθεστώς (Ν.1566/85, άρθρο 11, παρ.στ', εδάφιο 3), η σχολική μονάδα μπορεί, με βάση τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας, να διαμορφώσει μια τοπική εκπαιδευτική πολιτική στο πλαίσιο μιας εθνικά χαραγμένης εκπαιδευτικής πολιτικής. Από την άλλη όμως, ο εκπαιδευτικός εργάζεται σ' ένα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα, με ιεραρχική οργάνωση, εμμονή στην τυπική τήρηση της εκπαιδευτικής νομοθεσίας και άμεση εξάρτηση από τον κεντρικό έλεγχο του ΥΠ.Ε.Π.Θ. (Λαΐνας, 2000: 23-30). Η εκπαιδευτική νομοθεσία οριοθετεί την εξουσία κάθε στελέχους της εκπαίδευσης, αλλά συχνά περιορίζει τα περιθώρια ανάληψης πρωτοβουλιών εκ μέρους τους (Μιχαλακόπουλος, 1994: 20-29). Ο προβληματισμός της έρευνας λοιπόν τίθεται ως εξής: ο σύλλογος διδασκόντων, ως θεσμοθετημένο όργανο αυτοδιοίκησης του σχολείου, μπορεί να συμμετέχει πραγματικά στη διοίκηση της σχολικής μονάδας διαμορφώνοντας μια τοπική εκπαιδευτική πολιτική; Κριτήριο γι αυτόν τον προσδιορισμό δεν είναι μόνο ο αριθμός, αλλά κυρίως το είδος των αποφάσεων που λαμβάνονται σε σχολικό επίπεδο.

1. Μεθοδολογία

Κατά το σχεδιασμό της έρευνας ακολουθήθηκε η ποσοτική και ποιοτική προσέγγιση των δεδομένων (Merton & Kendal, 1946: 556). Η επαφή με τις δυο σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα οι συνεντεύξεις με μέλη του προσωπικού του συλλόγου διδασκόντων και η ιδιαίτερη κουλτούρα του κάθε σχολείου, όπως αναδύεται μέσα από τα Πρακτικά των συλλόγων, δείχνουν μια υποκειμενική διάσταση του διοικητικού φαινομένου και θεωρούμε πως μπορούν να δώσουν ουσιαστικές απαντήσεις στα βασικά ερωτήματα.

1.1. Στόχοι και διαδικασία της έρευνας

Με άξονα το γενικό στόχο να καταγραφεί το πώς βιώνουν οι εκπαιδευτικοί σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο, τη συμμετοχή τους στη διοίκηση του σχολείου, τέθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

ü Αν λειτουργεί ο σύλλογος στην καθημερινή διοικητική δράση προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής πολιτικής

ü Ποιες είναι οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη διαδικασία λήψης κι εκτέλεσης των σχετικών αποφάσεων.

Ως δείκτης που συγκεκριμενοποιεί το υπό διερεύνηση θέμα χρησιμοποιήθηκαν Πράξεις του συλλόγου διδασκόντων των σχολείων με διαπολιτισμικές αναφορές και περιεχόμενο. Ως ερευνητική μέθοδος επελέγη η μελέτη περίπτωσης (Sturman, 1994:, 640-646). Σύμφωνα με αυτήν την μέθοδο, ερευνητής μελετά τα χαρακτηριστικά μιας μονάδας με σκοπό να διερευνήσει σε βάθος και κατόπιν να αναλύσει συστηματικά τις συσχετίσεις που παρουσιάζονται και τα φαινόμενα που συνθέτουν την ολότητα της συγκεκριμένης μονάδας, προκειμένου να γίνουν γενικεύσεις σχετικά με τον ευρύτερο πληθυσμό στον οποίο ανήκει η μονάδα (Stake, 1985: 278-279 – Χατζηπαναγιώτου, 2003: 92).

Τα στοιχεία της παρούσας έρευνας στηρίχθηκαν στα δεδομένα δύο μελετών περίπτωσης, δύο διαπολιτισμικών Δημοτικών σχολείων της Δυτικής Θεσ/νίκης. Η επιλογή των συγκεκριμένων σχολείων έγινε για τους εξής λόγους: α) επειδή θεωρούνται αντιπροσωπευτικοί τύποι διαπολιτισμικών σχολείων και β) επειδή τα στοιχεία που θα προκύψουν μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και να επιτρέψουν συγκρίσεις μεταξύ τους.

Η συγκέντρωση των στοιχείων έγινε με τις τεχνικές της ημιδομημένης συνέντευξης και την αποδελτίωση του Βιβλίου Πράξεων του συλλόγου διδασκόντων. Ο σχεδιασμός της έρευνας και των εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν, βασίστηκαν στη μελέτη σχετικών εγχειριδίων (βλ. Cohen & Manion, 1996: 235-240).

Αρχικά ξεκίνησε η συγκέντρωση του υλικού με βάση τις συνεντεύξεις του προσωπικού και την καταγραφή του υλικού από τα πρακτικά του συλλόγου, ώστε να σχηματιστεί η εικόνα του κάθε σχολείου.

2. Το Προφίλ των σχολείων

Πρόκειται για σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που ανήκουν στη Δυτική Θεσ/νίκη. Το μεν πρώτο βρίσκεται στο Ελευθέριο-Κορδελιό και το δυναμικό του ανέρχεται στους 24 εκπαιδευτικούς με το μαθητικό δυναμικό να ανέρχεται στους 300 περίπου μαθητές, το δε δεύτερο βρίσκεται στο Εύοσμο και το δυναμικό του ανέρχεται στους 30 εκπαιδευτικούς με το μαθητικό δυναμικό να κυμαίνεται μεταξύ των 390 και 430 μαθητών. Από τη σχολική χρονιά 1997-98 λειτουργούν διά νόμου ως σχολεία Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Λειτουργούν πρωινή βάρδια και οι εγκαταστάσεις τους, καθώς και οι υλικοτεχνικές τους υποδομές, κρίνονται από τη διεύθυνσή τους και τους εκπαιδευτικούς αρκετά ικανοποιητικές.

Στα σχολεία φοιτούν εθνοπολιτισμικά διαφοροποιημένοι και γηγενείς μαθητές, σε τέτοιο ποσοστό που απέχει μακράν του να

χαρακτηριστούν σχολεία «γκέτο». Με τα στοιχεία της τελευταίας πενταετίας φαίνεται ότι σε καμία περίπτωση το ποσοστό των εθνοπολιτισμικά διαφοροποιημένων μαθητών δεν ξεπέρασε το 15-20%.

Πίνακας 1: Φοίτηση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στα Διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Δυτικής Θεσ/νίκης κατά την περίοδο 2001-2006

Σχολικό έτος	Σύνολο μαθητών	Παλιννοστούντες	Αλλοδαποί
2001-02	672	59	31
2002-03	749	38	37
2003-04	637	32	48
2004-05	751	43	52
2005-06	823	54	50
2006-07	761	44	52

Από το σχολικό έτος 1997 εφαρμόζονται, μ' ένα μικρό διάλειμμα, στα διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία της Δυτικής Θεσσαλονίκης δύο εκπ/κά προγράμματα, στα πλαίσια του Β' & Γ' Κ.Π.Σ, που αφορούν, το πρώτο την «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών», με φορέα υλοποίησης το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής (ΚΕΔΑ) του Πανεπιστημίου Αθηνών και το δεύτερο την «ένταξη των Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» με φορέα υλοποίησης στην αρχή το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και πρόσφατα το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (ΙΠΟΔΕ, 2004, 66-67).

Οι δράσεις των προγραμμάτων αφορούσαν κυρίως την παιδαγωγική στήριξη των μαθητών, την επιμόρφωση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών, την παραγωγή διδακτικού υλικού και την τοποθέτηση διγλωσσών εκπ/κών στις Τάξεις Υποδοχής.

Και τα δυο σχολεία έχουν συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα Αγίου και Comenius καθώς και εκπαιδευτικά προγράμματα Περιβαλλοντικής εκπ/σης του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες στα πλαίσια του νομού, αλλά και σε προγράμματα πανελληνίας εμβέλειας.

Όσον αφορά το προσωπικό, οι μισοί σχεδόν εκπαιδευτικοί είναι μόνιμοι και οι υπόλοιποι αποσπασμένοι, που ωστόσο έχουν μια διετία τουλάχιστον στο συγκεκριμένο σχολείο.

3. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Αφού μελετήσαμε και αποδελτιώσαμε τα Πρακτικά των συλλόγων, αποφασίσαμε να κατατάξουμε τις αποφάσεις με διαπολιτισμικό χαρακτήρα σε τέσσερις κατηγορίες: Α. Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Προπαρασκευαστικών Τμημάτων Τσιγγανοπαίδων, Β. Θέματα που αφορούν τη φοίτηση αλλοδαπών και τσιγγάνων μαθητών, Γ. Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις με διαπολιτισμικό χαρακτήρα και Δ. Προγράμματα ευρωπαϊκά – επιμόρφωσης και επιλογής δράσεων.

Καταγράφοντας τα αποτελέσματα διαπιστώνεται ότι και οι δυο σύλλογοι εμφανίζονται ότι συζητούν σε μεγάλο βαθμό θέματα με διαπολιτισμικό χαρακτήρα. Μια μικρή απόκλιση φαίνεται στο σχολείο του Ευόσμου που όμως οφείλεται στην αλλαγή της διεύθυνσης, ενώ η διεύθυνση στο σχολείο του Κορδελιού παρέμεινε η ίδια και πριν από το 2001.

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι τους εκπαιδευτικούς του σχολείου του Ευόσμου τους απασχόλησαν πρωταρχικά θέματα που αφορούν την επίδοση και τη φοίτηση των αλλοδαπών και τσιγγάνων μαθητών. Ενώ από τον Πίνακα 3 φαίνεται πως για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου του Κορδελιού, ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν θέματα που αφορούν θέματα επιμόρφωσης, διαπολιτισμικών δράσεων και ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

Πίνακας 2: Αποτελέσματα βου διαπολιτισμικού δημ. σχολείου Ευόσμου

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	ΣΥΝΟΛΑ
A	0	0	0	0	4	1	5
B	2	3	2	2	4	0	13
Γ	1	3	3	4	2	0	13
Δ	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΑ	3 22	6 17	5 10	6 18	10 18	1 5	31 90
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ	13%	35%	50%	33%	55%	20%	34%

Πίνακας 3: Αποτελέσματα βου διαπολιτισμικού δημ. σχολείου Κορδελιού

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	ΣΥΝΟΛΑ
A	0	0	3	1	2	2	8
B	0	0	0	0	1	1	2
Γ	0	0	1	0	4	2	7
Δ	3	2	2	7	7	3	24
ΣΥΝΟΛΑ	3 10	2 12	6 15	8 12	14 19	8 8	41 76
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ	30%	16%	40%	66%	73%	100%	54%

Πίνακας 4: Συνολικά αποτελέσματα και των δυο σχολείων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	ΣΥΝΟΛΑ
A	0	0	3	1	6	3	13
B	2	3	2	2	5	1	15
Γ	1	3	4	4	6	2	20
Δ	3	2	2	7	7	3	24
ΣΥΝΟΛΑ	6 32	8 29	11 25	14 30	24 37	9 13	72 166
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ	18%	27%	44%	46%	64%	69%	43%

Η συγκεκριμένη θεματολογία και η συχνότητα εμφάνισης επιβεβαιώνονται τόσο από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών όσο και από την αποδελτίωση των Πρακτικών. Ειδικά από τα τελευταία προκύπτει ότι η έκταση και η συχνότητα αναφοράς σε κάθε θεματική εξαρτάται κυρίως από το ενδιαφέρον που δείχνει όχι μόνο η διεύθυνση αλλά και οι εκπαιδευτικοί του σχολείου.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει στο σχολείο του Ευόσμου η ολοκληρωτική σχεδόν απουσία θεμάτων που αφορούσαν την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων. Ωστόσο η απουσία αυτή δεν οφείλεται στο γεγονός ότι ποτέ δεν τους απασχόλησαν συστηματικά τα συγκεκριμένα ζητήματα, αλλά τα θέματα αυτά συζητιούνταν εκτός ημερησίας διάταξης, με αφορμή κάποιες εγκυκλίους και ο σχεδιασμός και η εφαρμογή τους προετοιμαζόταν από τον διευθυντή και ομάδες εκπαιδευτικών που είχαν αναλάβει το έργο αυτό.

Εκτός από τα θέματα και τη συχνότητα συζήτησής τους, ενδιαφέρον παρουσιάζει το συνολικό ποσοστό (Πίνακας 4) που καταλαμβάνουν οι αναφορές διαπολιτισμικού χαρακτήρα στην ατζέντα των θεμάτων, που συζητήθηκαν στους συλλόγους. Το ποσοστό παρουσιάζει αυξητική τάση κάθε χρονιά, φτάνοντας και ξεπερνώντας πάνω από το μισό (69%) των θεμάτων συζήτησης που απασχολούν τους εκπαιδευτικούς.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας πρόκειται για συλλόγους που δρουν και εκφράζονται μέσα στα πλαίσια

της φιλοσοφίας των δυο σχολείων - με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές ιδιομορφίες - και διαμορφώνουν μια διαπολιτισμική κουλτούρα. Και στους δυο συλλόγους υπάρχει ένας σταθερός πυρήνας εκπαιδευτικών που στηρίζει τις πρωτοβουλίες των νέων εκπαιδευτικών, αλλά ταυτόχρονα μπολιάζεται απ' αυτούς με φαντασία και φρεσκάδα και τις περισσότερες φορές καταφέρνουν να έχουν μια ενιαία γραμμή. Οι διαφωνίες που καταγράφονται δεν ακυρώνουν τις ληφθείσες αποφάσεις οι οποίες εφαρμόζονται όπως είχαν προγραμματιστεί.

Όσον αφορά τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών αναφορικά με το θέμα της λήψης και εκτέλεσης των αποφάσεων διαπολιτισμικού χαρακτήρα, η μεγάλη πλειοψηφία και των δυο σχολείων δείχνει αρκετά ευαισθητοποιημένη και δηλώνουν πως ο βαθμός της συμμετοχής τους είναι ουσιαστικός και η εκτέλεση των αποφάσεων τους ενδιαφέρει πολύ γι αυτό και παρακολουθούν συχνά την εξέλιξή τους. Ωστόσο ορισμένοι δήλωσαν ότι αν και επιθυμούσαν η συμμετοχή τους να είναι μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική, ο διδακτικός φόρτος του σχολείου και οι οικογενειακές υποχρεώσεις δεν τους το επιτρέπουν. Κάποιοι άλλοι δήλωσαν κουρασμένοι από την πολύχρονη συμμετοχή τους στις διαπολιτισμικές δράσεις των σχολείων και απογοητευμένοι γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα δεν δίνει κίνητρα για τέτοιου είδους δραστηριότητες.

Αρκετοί δηλώνουν ότι θέλουν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες εξωσχολικές πολιτιστικού χαρακτήρα και σε προγράμματα ευρωπαϊκά με ανταλλαγές εκπαιδευτικών, γιατί σπάει η μονοτονία του σχολικού προγράμματος. Ακόμα κάνουν προτάσεις για τη βελτίωση του ρόλου τους, τόσο στην λήψη αποφάσεων όσο και στην εκτέλεσή τους.

Η θεματική για την οποία οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν μεγάλο ενδιαφέρον είναι η επιμόρφωσή τους, ώστε να μπορέσουν ν' ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του διαπολιτισμικού σχολείου. Πολλές φορές δηλώνουν πως σε θέματα διδακτικής και διαχείρισης συμπεριφορών μαθητών χρειάζονται κάποια συμβουλευτική. Στις τακτικές και έκτακτες συνεδριάσεις τους συζητούν για θέματα τα οποία περιστρέφονται σχεδόν αποκλειστικά σε ζητήματα που αφορούν τους μαθητές.

Μεγάλο μέρος των θεμάτων που απασχόλησαν τους εκπαιδευτικούς του σχολείου του Ευόσμου ήταν η σχολική επίδοση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, η σχολική διαρροή των τσιγγάνων μαθητών και οι αντισταθμιστικές παρεμβάσεις που έπρεπε να γίνουν σε επίπεδο τάξης και σχολείου.

Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι στη συνείδηση των περισσότερων, όπως φαίνεται από τις συνεντεύξεις, είναι εδραιωμένη η αντίληψη ότι ο σύλλογος διδασκόντων πρέπει ν' ασχολείται κυρίως με θέματα φοίτησης, συμπεριφοράς και επίδοσης μαθητών λόγω της ιδιόμορφης λειτουργίας του σχολείου και δευτερευόντως με τα λειτουργικά θέματα του σχολείου και τη συνεργασία με τους γονείς.

Αρκετοί εκπ/κοί αναφέρονται στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος της επιτυχίας οποιασδήποτε παρέμβασης οφείλεται στη συλλογική λήψη των αποφάσεων, αλλά τόνισαν ότι η ανάληψη της ευθύνης υλοποίησής τους περιορίζεται συχνά στις συγκεκριμένες ομάδες εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν τις σχεδιασμένες δράσεις.

Ανεξάρτητα όμως από το πόσο ικανοποιημένοι δηλώνουν από το σχεδιασμό και την πορεία των δράσεων, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι είναι αρκετά κουραστικά τα προγράμματα και οι δράσεις και αποτελούν επιπλέον βάρος στο κανονικό πρόγραμμα του σχολείου. Επισημαίνουν ότι θα υπήρχαν περισσότερες πρωτοβουλίες αν υπήρχαν και κατάλληλα κίνητρα και επιμορφώσεις πάνω στη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

4. Διαπιστώσεις

Η έρευνα που παρουσιάστηκε είχε ως στόχο να διερευνήσει αν ο σύλλογος διδασκόντων μπορεί να διαμορφώσει μια εσωτερική διαπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική στα πλαίσια ενός πολυπολιτισμικού σχολείου. Τα στοιχεία που συνελέγησαν με τη μέθοδο

της μελέτης περίπτωσης αφορούσαν τα Πρακτικά του συλλόγου διδασκόντων δύο σχολείων και ημιδομημένες συνεντεύξεις.

Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει μια αρκετά καλή εικόνα για το είδος των θεμάτων που απασχόλησαν τους εκπαιδευτικούς, για τη συμμετοχή τους στο συλλογικό όργανο και την υλοποίηση των δράσεων που είχαν αποφασισθεί.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόδηλη είναι η ιδιαιτερότητα κάθε συλλόγου, την οποία συνδιαμόρφωσαν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, δηλαδή το διαπολιτισμικό προφίλ, την ιδιαίτερη δυναμική που ανέπτυξαν με τη συνεργασία για συγκεκριμένες δράσεις και γενικά ο σκοπός ύπαρξης και λειτουργίας των δύο αυτών διαπολιτισμικών σχολείων. Ασφαλώς αυτό είναι μια όψη της πραγματικότητας και δεν μπορεί να οδηγήσει σε γενικεύσεις. Ωστόσο ως μεμονωμένες μελέτες περίπτωσης μπορούν ν' αποτελέσουν την αφορμή για μια γενικότερη συζήτηση ή τα συμπεράσματα να οδηγήσουν σε περαιτέρω έρευνες.

Σημαντική διαπίστωση της μελέτης είναι ότι οι δύο σύλλογοι διδασκόντων λειτουργούν ως συλλογικά διοικητικά όργανα με μεγάλο βαθμό συμμετοχής και έχουν συνειδητοποιήσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα που τους δίνει η εκπαιδευτική νομοθεσία να συνδιαμορφώσουν μια ενδοσχολική διαπολιτισμική πολιτική. Αντιμετωπίζουν το σύλλογο σαν ένα όργανο που μπορούν να επιλύσουν αποτελεσματικά θέματα που σχετίζονται με περιπτώσεις φαινομένων σχολικής αποτυχίας, μαθητικής διαρροής, αντισταθμιστικών προγραμμάτων και ευρωπαϊκών δράσεων. Είναι ενδιαφέρον ότι τα θέματα που σχετίζονται με τις επιδόσεις και τη φοίτηση των μαθητών, κυριαρχούν στις συνεδριάσεις του συλλόγου του Διαπολιτισμικού σχολείου Ευόσμου, ενώ ο σύλλογος του σχολείου Ελευθερίου – Κορδελιού διαφοροποιείται ως προς το ότι σημαντική μερίδα του ενδιαφέροντός του ενεργοποιείται σε θέματα Ευρωπαϊκών δράσεων και προγραμμάτων.

Απ' την άλλη πλευρά, μια μερίδα εκπαιδευτικών με αρκετά χρόνια προϋπηρεσίας παραδέχεται ότι θα επιθυμούσαν περιορισμό των προγραμμάτων και δράσεων με διαπολιτισμικό χαρακτήρα, γιατί αισθάνονται κουρασμένοι με τον επιπλέον φόρτο εργασίας από τα διδακτικά τους καθήκοντα. Αναμενόμενη είναι και η διαπίστωση ότι εκτελούν τις ληφθείσες αποφάσεις πλημμελώς ή αφήνουν την εφαρμογή και την εκτέλεσή τους στο διευθυντή ή τον υποδιευθυντή, δίχως να αισθάνονται κάποια ατομική δέσμευση από τη συλλογική λήψη αποφάσεων.

Συνθέτοντας όλα αυτά, θεωρούμε πως ο ρόλος του συλλόγου διδασκόντων στη διαμόρφωση διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής πολιτικής στα πλαίσια της σχολικής μονάδας, προϋποθέτει μεταξύ άλλων:

- ü Τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για λήψη ουσιαστικών αποφάσεων σε επίπεδο σχολείου
- ü Καλό σχεδιασμό, ανάπτυξη προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας, καθώς και εφαρμογή καινοτομιών και αλλαγών
- ü Συγκεκριμένους στόχους που προσεγγίζονται με συλλογικές διαδικασίες.

- ü Δημιουργία ομαδικού πνεύματος, ανάπτυξη δυνατοτήτων επικοινωνίας και αξιοποίηση της εμπειρίας των εκπαιδευτικών.

Με κέντρο λοιπόν τον εκπαιδευτικό, και με μια σχολική κουλτούρα που ευνοεί τις δράσεις και τα προγράμματα για την ευαισθητοποίηση στο «διαφορετικό», το σχολείο μπορεί να αποτελέσει πλαίσιο σχεδιασμού και άσκησης διαπολιτισμικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσσα

Ανδρέου, Α., Παπακωνσταντίνου, Γ. (1994), Εξουσία και οργάνωση – διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος, Αθήνα: Νέα Σύνορα.

Γεωργιάδης, Ν. κ.ά (2001), Στάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το Σύλλογο Διδασκόντων, Πρακτικά

ημερίδων εκπαιδευτικής έρευνας, τ. 2ος (1999-2000), Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Δημήτριος Γληνός», Θεσσαλονίκη.

Ι.Π.Ο.Δ.Ε., (2004), Στόχοι και Τομείς Δράσης, Αθήνα.

Καζαμίας, Α., Κασσωτάκης, Μ. (επιμ.) (1995), Ελληνική εκπαίδευση: προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού, Αθήνα: Σείριος.

Λαΐνας, Α. (2000), Διοίκηση και Προγραμματισμός σχολικών μονάδων: επιστημονικές προσεγγίσεις και ελληνική πραγματικότητα, στο: Παπαναούμ, Ζ. (επιμ.), Ο Προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα, Θεσσαλονίκη.

Μιχαλακόπουλος, Γ. (1994), Γραφειοκρατία, σχολικό σύστημα και παιδαγωγική – εκπαιδευτική διαδικασία, Χρονικά του Π.Σ.Π.Θ., τχ. 4.

Σολομών, Ι. (1999), Εσωτερική αξιολόγηση και Προγραμματισμός του Εκπαιδευτικού Έργου στη σχολική μονάδα. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Τσουντας, Κ., Χρονοπούλου, Μ. (1996), Η Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό προσωπικό της, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Χατζηπαναγιώτου, Π. (2003), Η διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Ξενόγλωσση

Cohen, L. & L. Manion, (1996), Research methods in Education, London.

Merton, R., Kendal, P. (1946), The focused interview, American Journal of Sociology, vol. 51.

Stake, R. (1988), Case Study, στο: Nisbet, J., Nisbet. St. (eds), World Year Book of Educatio: research, policy and practice, New York, Kogan Press.

Sturman, A. (1994), Case –study methods, στο: Husen, T., Postlethwaite, T. (eds), The international encyclopedia of education, Oxford, Pergamon Press, v. 2.